

BOGATA SEZONA NASTOPOV FOLKLORNIH SKUPIN

ANDREJ KOŠIČ

Približno dvesto odraslih folklornih skupin v Sloveniji slavi okroglo obletnice na 5 ali 10 let svojega delovanja. Pod predpostavko, da so le-te enakomerno razporejene ena na en konec tedna, bi se proslavljanje raztegnilo na osem let oz. gledano z drugega zornega kota, je v desetih letih od približno 500 koncev tedna le 100 takšnih, ki bi bili brez ene od tovrstnih prireditev.

Resnično življenje se ne meni preveč za enakomernosti ali povprečja. In tako se je v jesenskih mesecih leta 2006 in prvih dveh mesecih leta 2007 v slovenski folklorni srenji zvrstilo nekaj omembe vrednih dogodkov, ki so večinoma imeli obeležje okroglih obletnic; ker sem si večino teh dogodkov ogledal, sem se odločil napisati nekaj o vsakem izmed njih. Pripominjam, da prispevek nima želje neke podrobnejše strokovne ocene; gre bolj za osebni odnos do omenjenih skupin in njihovih vodij, ki sem si ga ustvaril ob spremljanju folklorne dejavnosti skozi čas, in pa doživetij z jubilejnih nastopov ter vtisov, ki so mi ostali po njih.

Ker je bila prva po vrstnem redu skupina, ki smo v tem obdobju praznovali nek jubilej, **nakelska upokojenska folklorna skupina**, ki jo učim in v kateri tudi plešem, morda ne bi bilo najbolj primerno, da se o tem razpišem. Omenil bi le za nas pomemben dosežek, da smo vztrajali 10 let, se v tem času naučili približno 60 minut programa, v katerem poustvarjamo izročilo severnih slovenskih pokrajin - Gorenjske, Koroške in Prekmurja. Pomemben dogodek pa je za nas predvsem zato, ker smo v skupini v povprečju

Andrej Košič s soplesalko na 10. obletnici Folklorne skupine Društva Upokojencev Naklo. (Foto: Janez Eržen, Naklo, 2006.)

stari 64 let (v razponu od 50 do 77 let), pa tudi zato, ker smo od vseh 16 parov samo trije pari plesali ljudske plesne v svojih mladih letih, ostali so se vsega programa naučili pri upokojenski skupini, med njimi tudi najstarejši, ki se je ljudskih plesov začel učiti pri 66 letih. In končno bi še omenil, da od kolegov, ki poznajo delovanje folklornih skupin in so videli naš jubilejni nastop, ni le eden pohvalil kakovostne izvedbe programa in poudaril kar neverjetno fizično zmogljivost nastopajočih. Lahko torej zapišem nauk "zgodbe" o nakelskih folklornikih: sistematično, vztrajno, redno in primerno strokovno delo, s pravo mero navdušenja do izročila, je brez dvoma ključ do uspeha.

O naslednjih treh skupinah - "slavljenkah", ki so praznovali po letih precej različno dobo delovanja, pa nekaj več besed. Skupine so si sicer po usmeritvi svojih programov in kakovosti precej podobne. Ne le zaradi dejstva, da dve od omenjenih treh skupin umetniško vodi ista oseba - Bojan Knific, ampak tudi zaradi celovitega vtisa, ki smo ga imeli gledalci po njihovih nastopih, kljub temu, da so si v podrobnostih precej različne.

Prva se je 11. novembra predstavila **Folklorna skupina Karavanke iz Tržiča**, ki je v jeseni 2006 zaznamovala 40 let obstoja in delovanja. Tej, po svoje zavidanja vredni obletnici, je bil prilagojen tudi program slavnostnega koncerta, ki je bil zamišljen kot kronološki pregled pomembnejših dosežkov v preteklih 40 letih. V njem sta jasno izstopala dva, vsebinsko med seboj bistveno različna dela. Medtem ko je prvi del v nekaj značilnih točkah, ki so plastično označile obdobje nastanka in začetne rasti skupine, povzel prve, še dokaj negotove korake slovenskih in južnoslovenskih programov, je bil drugi del vsestransko drugačen.

Skupina je v času svojega obstoja doživljala dve fazi. Ob prvem dolgoletnem vodju Marijanu Vodnjovu je skupina v drugi polovici šestdesetih let, po povratku s svojega prvega gostovanja v inozemstvu, v samo dveh letih pripravila neverjetnih 12 odrskih postavitev. Ta program so nekoliko dopolnili in ga obdržali skoraj do osamosvojitve. V tem času sta pričeli z delovanjem tudi skupina cicibanov in pionirjev pod vodstvom Mateje Vodnjov, poročene Koprivnik, Špele Ahačič in Ljube Nadišar.

Slednja je skupini brez dvoma vtisnila svojstven pečat ob prehodu iz prejšnjega, lahko bi dejali bolj samosvojega tipa programske usmeritve s poudarkom na plesih južnoslovenskih narodov, v prenavljanje obstoječega programa slovenskih ljudskih plesov s posebnim poudarkom na urejenosti kostumov, pri čemer se ji je zelo kmalu pridružil Bojan Knific. Krizo, ki je v začetku devetdesetih let nastala zaradi političnih sprememb in opuščanja neslovenskega programa, je skupina pod vodstvom Ljube in Bojana obrnila v svoj prid, zahvaljujoč ustreznim prenovam programa, predvsem pa zaradi usmeritve v delo z najmlajšimi, pri čemer so danes brez dvoma lahko zgled katerikoli slovenski folklorni skupini.

Jubilejni program, kot sta si ga skupaj z vodstvom društva zamislila Metka in Bojan Knific, je poleg kratkega pogleda

Odrasla Folklorna skupina Karavanke izvaja štajerske plesne.
(Foto: Janez Eržen, Le plesat me pelji 2007, Črnomelj, junij 2007.)

v daljno preteklost (v čas pred letom 1966) in nakazane smeri razvoja (po letu 2006), omogočil gledalcem dovolj dober pregled dogajanj pri skupini v preteklem obdobju.

Ne bom se spuščal v oceno predstavitve posameznih točk; jasno je bilo, da so se vsi izvajalci po svojih najboljših močeh trudili in predvsem uspeli v tem, da je večer prevevalo sproščeno, na trenutke otožno melanholično, v glavnem pa veselo vzdušje, kot se ob takšnih priložnostih spodobi.

Nepozaben in po svoje veličasten je bil prizor ob zaključku nastopa. Na odru se je ob vodjih skupin dobesedno trlo otrok vseh starosti. Če kaj, potem je "Karavančkom" uspelo zagotoviti njihov obstoj v bodoče prav to, da za izvrstno odraslo skupino raste in dela mladi rod v štirih skupinah, ki so porok, da bodo vriskanje, pesem in poskočne melodije v lepo urejenih kostumih še dolgo krasile Tržič ter ga predstavljale po domovini in zunaj nje.

Folklorno društvo Kres iz Novega mesta.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Logatec, maj 2007.)

Kmalu za Tržičem, 25. novembra, smo folklorniki "romali" v Novo mesto. 30 let delovanja in uspehov Folklorne skupine Kres je brez dvoma tesno povezano predvsem z imenom in priimkom lanskoletne "naj novomeščanke" Branke Moškon. Priseljena Belokranjica (z njeno materjo je svoje čase v Beli krajini sodeloval še France Marolt) je uspela Novo mesto, ki je v začetku 70. let prejšnjega stoletja na zemljevidu folklorne dejavnosti veljalo za "belo liso", temeljito "zastropiti" s folklorno dejavnostjo. Spominjam se njihovih prvih nastopov, ki sem jim bil priča kot pacient Zdravilišča v Dolenjskih Toplicah, leta 1976. Tedaj že v domovini in tujini dobro uveljavljena Folklorna skupina "Sava" iz Kranja, ki sem jo v tistih časih vodil, je bila Branki (po njenih besedah) nedosegljiv cilj. In naslednji spomin mi seže v leto 1986, ko sem ob koncu njihove-

ga jubilejnega nastopa ob 10. obletnici delovanja lahko Branki izročil zlato Maroltovo značko za izjemne dosežke pri razvoju slovenske folklorne dejavnosti. Ob začetku nagovora, takrat kakšnim osemdesetim izvajalcem programa, mi je (pred nabito polno dvorano) dobesedno ušel vzklík: "Poglejte kaj je naredila...". In res je veliko, da ne rečem ogromno, naredila tako v tistih prvih 10-tih, kot tudi v vseh naslednjih letih.

Slavnostni nastop ob 30-letnici najlepše označuje izraz "razkošno". Pri tem ne mislim samo na opremljenost prizorišča z geometrično natančnostjo razobešenimi visečimi mikrofoni, s primerno osvetlitvijo in dvema rahlo dvignjenima odroma za glasbene sestave, ampak tudi na godalni kvartet iz Ljubljane, ki se je z domiselno posodobljenimi priredbami ljudskih melodij ob skrbno izbranih video posnetkih, odlično vključil v program, v katerem je bilo mogoče videti pretežno dolenjsko in delno belokranjsko in koroško izročilo. Tudi scenska ureditev prostora s kuliso stare kmečke hiše, postavljene v središče odra, je izvajalcem omogočala sproščeno, preprosto in tekoče vključevanje v odrsko podoživljanje dobro zamišljenega, vsebinsko povezanega sprehoda s plesom in pesmijo po prazničnem letu.

Predstavitev, pretežno v obliki in izvedbi plesnih spletoev aktivne starejše plesne skupine, so poleg že omenjenega godalnega kvarteta dopolnjevali otroška, mladinska in veteranska folklorna skupina, pevska skupina ter tamburaški sestav.

Če bi na kratko želel opredeliti kakovost jubilejnega nastopa, potem moram zapisati, da je bil glasbeni, tako instrumentalni kot tudi pevski del, rahlo boljši od plesnega; povezovanje programa z umirjenim humorjem je bilo pri poslušalcih lepo sprejeto.

Morda še dve zanimivosti o omenjenih treh dogodkih:

1. Čas trajanja vsakega od omenjenih treh večerov je bil od 2 uri in pol, kolikor je trajal program skupaj z odmorom in "slovesnim protokolom" v Naklem, do nekaj minut manj kot 3 ure (brez odmora) v Novem mestu. Človek pomisli, da je prirediteljem vsakič čas malce ušel, kar je nekaterim gledalcem morda predstavljalo manjšo motnjo. Po drugi strani pa je bil mnogim, upoštevajoč težnjo oblikovalcev večera po sicer skrajšanem, a čim bolj celovitem prikazu razvoja in dosežkov skupine, nekoliko nadstandarden čas trajanja jubilejnega večera razumljiv in sprejemljiv.

Šaleško folklorno društvo Koleda pri izvajanju plesov, zapisanih na Gorenjskem.

(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Laško, maj 2007.)

2. Vse tri omenjene prireditve brez dvoma lahko uvrstimo med kulturne, čeprav so bile v športnih dvoranah. Kot na marsikatero stvar na tem svetu, tudi na omenjeno dejstvo lahko gledamo z več vidikov. Eden od njih je gotovo ta, da so bile folklorne skupine primorane izbrati športno dvorano zaradi pomanjkanja ustrežnejših, dovolj velikih kulturnih dvoran. Tudi stroški neizbežnega ozvočenja in primerne osvetlitve so v teh primerih vse prej kot zanemarljivi.

Z drugega vidika pa se zdi, da je za popularizacijo folklorne dejavnosti - saj je bilo po oceni v Trziču in Novem mestu navzočih okrog 1000 do 2500 gledalcev, v Naklem pa več kot 500, (kar je tudi za nakelske razmere izreden dosežek) - izvajanje folklornih nastopov v športnih dvoranah potrebno in primerno. Upoštevati je treba, da v manjših krajih ni drugih možnosti za predstavitev folklornikov večjemu številu gledalcev naenkrat.

16. decembra zvečer smo v dvorani Julke in Albina Pibernik na Slovenskem Javorniku spremljali koncert z naslovom: Oj, ta soldaški boben, s katerim je **Folklorna skupina Triglav** proslavila 15 let delovanja. Skupina, katere uredništvo poslanstva odločilno zaznamujeta družini Knific in Možina, je ponovno dokazala svojo vrednost. V nekaj manj kot uro in tri četrt dolgemu programu, polnem iskrih domislic, s katerimi sta osrednji osebi večera, Tinca in Jurij, osvajala srca gledalk in gledalcev, se je skupina predstavila kot uigrana celota, ki je bila sposobna kakovostno izvesti precej zahteven program in je obiskovalce prepričala s svojo plesno, pevsko, inštrumentalno-glasbeno in kostumsko podobo. Za posebne vrste poslastico je poskrbela z zaključno odrsko postavitvijo partizanskega mitinga. S prepričljivo scenografijo, recitacijami (za kakšen okus morda celo premalo poudarjenimi), koračnicami in partizanskimi oblekami in partizanskim kolom, so presenetili in obenem obnemeli marsikoga v dvorani. Po mojem osebnem prepričanju pa tudi omemba Titovega imena, ki je bil v nekem smislu personifikacija jugoslovanskega in tudi

slovenskega odpor-niškega gibanja v boju proti okupatorjem, v besedilu pesmi med plesom "partizanskega kola" ne bi popolnoma nič škodovala. Saj je šlo vendar v celotnem večeru, pa tudi pri tej točki, samo za dostojno poustvarjanje dogodkov iz bolj ali manj oddaljene preteklosti. Bistvena sporočilna vrednost zaključne točke je bila: "... svobodo si vzamemo sami...".

10. februar 2007 so si izbrali člani **Folklorne skupine Bc** za simbolično obeležje svojega 5 letnega delovanja. Na sploh velja, da 5 let v življenju človeka ne pomeni prav posebno veliko, razen v rosnem otroštvu oziroma če imamo v mislih prvih pet let delovanja folklorne skupine, ki je na svojem geografskem področju pokrila eno od zadnjih "belih lis". To dejstvo je brez dvoma eno od najpomembnejših značilnosti petletnega delovanja bovških folklornikov. Kljub ne ravno rosnim letom, ki jih štejeta Edo in Erika Gaberšek, sicer znana bivša Maroltovca (Edo pa še s 25 letnimi izkušnjami vodenja Celjske folklorne skupine), sta se hrabro lotila oranja ledine v kraju, kjer folklorne skupine ni bilo. Zato se ni treba čuditi podatku, da je Edo ob sodelovanju vseh članov skupine zelo kmalu po začetku delovanja bovške skupine, organiziral v Bovcu folklorno srečanje z mednarodno udeležbo. Hvale vredna gesta, zlasti zaradi tesne vsebinske povezanosti turistične in gostinske na eni strani ter folklorne dejavnosti na drugi, česar se žal v Sloveniji zaenkrat zaveda le peščica zanesenjakov oziroma ustrezno prosvetljenih turističnih in gostinskih delavcev.

Pa ne samo mednarodno srečanje, ki poteka v Bovcu vsako leto, tudi redni tedenski nastopi za turiste na svoj način bogatijo kulturno ponudbo Bovca v poletni sezoni, po drugi strani pa plesalkam, plesalcem in pevkam skupine omogočajo pridobivanje neizogibno potrebnih izkušenj v začetnih letih njihovega delovanja.

Nekaj tega je bilo mogoče zaznati tudi na jubilejnem nastopu, ki je bil prijetno domač in je, poetično rečeno,

“dišal po zemlji”. Domiselno prikazana kratka zgodovina delovanja skupine, predstavljena v domačem narečju in hkrati v knjižnem jeziku, s primernim humorjem, je prispevala k temu, da so bili tudi drugi izvajalci na odru sproščeni. Program je bil preprost in zanimiv, predvsem pa sproščen in prepričljiv. Svoj delež k uspehu večera je dodalo še domače občinstvo, ki je nastopajoče pozorno spremljalo in se hvaležno odzivalo ter samo prizorišče nastopa, ki je omogočalo zelo neposreden stik izvajalcev in spremljevalcev programa. Tudi njihovo kratko priložnostno srečanje ob kozarčku in domačih dobrotah bovških žena in deklet takoj po nastopu je pokazalo, da so bili z nastopom zadovoljni oboji.

Da že 35 let vandrajo po svetu, so nam želeli sporočiti člani **Folklorne skupine Koleda** in sicer v dveh večerih, 2. in 3. marca 2007, z domiselnim naslovom *Kolednik spet na rajžo gre*. Domiselnim predvsem zato, ker so Koledniki s prijetnimi komentarji popestrili projekcijo najznačilnejših dogodkov in doživetij iz njihove bogate zgodovine - predvsem iz različnih gostovanj v tujini - ter s tem pokazali način, kako ob jubileju domiselno in prepričljivo predstaviti obseg svojega delovanja.

Ob tem, ko smo si skušali predstavljati doživetja na turnejah številnih sedanjih in bivših članov te znane in priznane velenjske folklorne skupine, smo lahko spremljali aktualno doživljanje v predstavitvi nekaj najznačilnejših odrskih postavitvev programa jubilejnega večera v izvedbi štirih različnih skupin društva in sicer otroške, srednje, starejše in Skupine osivelih Kolednikov. Posebej zadnja od omenjenih, v njej je večina začetnikov “Kolede”, je v dveh novih odrskih postavitvah (*Bal na Dolenjskem* in *Jesih*) pokazala, ne le kako se pleše in poje, ampak tudi kako s pristnim, ne igranim podoživljanjem plesa in pesmi na odru lahko navdušiš gledalce. Otroška skupina je bila pri predstavitvi “Vaje” zelo “disciplinirana”, pa tudi ostali dve skupini se s kakovostno izvedbo plesov iz Bele krajine, Gorenjske, Rezije in Razkrižja nista izneverili tradiciji Kolede, to je kakovostnega prikazovanja slovenskega ljudskega plesa in petja. Enako velja tudi za zanimivo predstavitev *Ziljskega reja pod lipo* v izvedbi plesalcev, ki so bili aktivni pred leti in ob izvedbi glasbene priredbe *Julijana Strajnarja* za dokaj številčno zasedbo inštrumentov v rokah Pihalnega orkestra *Zarja* ter ob petju *Rudarskega okteta*. Vsaj nekateri, ki smo se ob spremljanju omenjenih koroških plesov v mislih lahko vrnili v čas, ko je ustvarjal *France Marolt*, smo ugotavljali, da drugačen vrstni red plesov v primerjavi s tistim, ki sta ga za izbrane plese pred leti določila *France* in *Tončka Marolt* (ki smo ga mimogrede rečeno lahko v živo spremljali naslednji dan na 59. letnem koncertu *AFS France Marolt* v Cankarjevem domu), z bolj številčnim godčevskim sestavom, dodanim prvim rejem in učinkovitim

živahnim zaključnim plesom, v ničemer ne zaostaja - celo nasprotno - za izvirnikom. Velenjska izvedba je morda delovala nekoliko manj slovesno, zato pa precej bolj sproščeno, živahno in neposredno.

In ne bi bilo prav, če ob zapisu o jubileju “Kolednikov” poleg aktualnega, po letih in stažu mlajšega strokovnega vodstva, ne bi omenil *Neve* in *Mileta Trampuša*, pobudnikov in dveh od ustanoviteljev društva. Mislim, da sta ponovno dokazala, da sta bila in sta še vedno “duši” ansambla in da z njima “Koleda” diha s polnimi pljuči. Naj tako ostane vsaj še naslednjih 5 let, ko si bosta s 40 leti dela prislužila še “drugo pokojnino” - za naprej pa prepuščam odločitev njima.

Tudi sami smo bili v dvomih, kaj storiti. Res je prav, da se omeni vodje, bili pa smo skeptični zato, ker nismo vedeli, kaj bi s sedanjim vodstvom društva. Osebo ne vem povsem dobro, kako je pri skupini. Verjamem, da nad vsem še vedno bdita *Neva* in *Mile*, čeprav v “uradnih” dokumentih njunih imen ni (razen pri ve-teranih). Predlagam, če ti ni odveč, da ob *Miletu* in *Nevi* dopišesh še sedanje “strokovno” vodstvo. Mislim, da bi bilo prav zaradi *Mileta* in *Neve*, da ne bi imela nelagodnega in “nepravilnega” občutka in zaradi tistih, ki so v društvu vodje danes.

Toliko o opisanih obletnicah in skupinah. Ena izmed značilnosti, ki preveva tudi pričujoče pisanje, je med drugim posebljanje skupin z njihovimi vodji, za katere lahko odločno zatrdim, da čvrsto vztrajajo pri osnovnem poslanstvu naših folklornih skupin, to je čim bolj verodostojno predstavljanje slovenskega ljudskega plesa in petja. Zato je bilo toliko manj razveseljivo dogajanje ob proslavi 60. obletnice delovanja **Folklorne skupine Bled**. Glede na leta delovanja naj bi bili vzor ostalim, vendar ....

Še preden razvijem svojo misel, moram zapisati, da so mi kakovostni narodno-zabavni ansambli z *Avseniki*, *Slaki*,

Folklorna skupina Triglav iz Slovenskega Javornika pri izvajanju plesov iz Posočja.
(Foto: Janez Eržen, 15. obletnica Folklorne skupine Triglav, Slovenski Javornik, december 2006.)

Borisom Kovačičem, Borisom Frankom in nekaterimi sodobniki vseč in so gotovo zaslužni za prepoznavnost Slovenije v svetu. Manj pa mi ugajajo narodno-zabavni ansambli, ki jim je cilj glasno igranje, s katerim se po mnenju nekaterih dá prikriti slabo izvedbo. Prav tako me v načelu popolnoma nič ne moti blejska tradicija predno-voletnih "Večerov po domače". Lepo da jih imajo in naj jih kar imajo. Kot folklornik z nekaj manj kot 50 letnimi izkušnjami pa bi jim svetoval še naslednje:

1. Naj odgovorni organizatorji vendar dovolijo folklorni skupini izkoristiti oder v Festivalni dvorani na Bledu, ki je dovolj velik in za razmere na Gorenjskem prav idealen. Naj odkrito zapišem svoje občutke ob spremljanju prvega dela koncerta. Ko sem opazoval številne mikrofone, ki so se košatili tako rekoč na eni polovici odra in je druga polovica pripadla folklornikom, ki so se s svojimi sedmimi pari tam komaj zvrstili, sem se kot folklornik počutil slabo - predvsem zapostavljen in razvrednoten. Preglednost nad dogajanjem na tistem delu odra, kjer je lahko nastopala folklorna skupina, je bila (tudi zaradi mikrofонов) iz mesta, kjer sem sedel, milo rečeno slaba, nepopolna in močno omejena. Ni mi bilo jasno, zakaj je moralo toliko mikrofонов zasedati tako veliko površino odra ob nastopu programa folklorne skupine, ki je na drugi, preostali polovici odra (jasno), delovala utesnjeno in temu primerno nesproščeno. In zakaj se med 15 minutnim odmorom ni dalo mikrofонов prestaviti?!
2. Moje in uradno stališče mnogih vidnih folklornikov je, naj folklorne skupine izvajajo na javnih nastopih svoj program, ne pa zapeljujejo občinstvo v napačno prepričanje, da Slovenci premoremo le dva plesa in sicer valček in polko.

Pričujoče mnenje nikakor ni kritika dela sedanje vodje skupine Matejke Mohorič, ki se po svojih močeh trudi dvigniti kakovost Folklorne skupine Bled. S temi besedami bi rad ohrabil njo in skupino, da se v prihodnje prvenstveno posveča nalogam, ki jih prinaša ukvarjanje s folklorno dejavnostjo.

In naj zaključim svoje misli z omembo folklornega gnezda, v katerem se je izvalila in iz njega vzletela prej omenjena Matejka. Mislim na **Akademsko folklorno skupino "Ozara" iz Kranja** ter na njihov jesenski letni nastop na témo "Plačej, pa j' tvoja!". Pa ne le z omembo, ampak s pohvalo za idejno zasnovo večera, kot tudi za kakovostno izvedbo programa. Poleg domačinov, ki so rutinirano prikazali šrango, je gostujoča **Folklorna skupina KUD Oton Župančič iz Artič** predstavila dogajanje na svatbi na nevestinem domu. Vsaj meni je bilo - mislim pa, da med nabito polno dvorano gledalcev na Primskovem nisem bil edini - posebej všečno neposredno podoživljanje obeh šeg, pri čemer je zanimivo tudi dejstvo, da je bila odrska postavitvev šrange taka, kakršno primskovski folklorniki pripravljajo nevestam in ženinom, članom svoje skupine danes. Lahko bi dejal tudi takole: "Nova folklor, ki se rojeva iz izročila". Še en dokaz torej, da ob spoštovanju tradicije in primerni predstavitvi izumrtje Slovencev ni tako neizbežno, kot nam ga nekateri pesimisti napovedujejo.

